

Nr 490.

Av herr **Lindahl m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, angående anslag till häradsskrivarna för budgetåret 1945/46.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående anslag till häradsskrivarna för budgetåret 1945/46, få vi anföra följande.

1944 års riksdag hemställde, i anledning av inom riksdagen väckta motioner, om utredning rörande biträdespersonalens å häradsskrivarkontoren avlöningsförhållanden. I skrivelsen framhölls att riksdagen funnit, att biträdespersonalens nuvarande löneförhållanden påkallade uppmärksamhet från statsmakternas sida. Då häradsskrivarnas löneregleringsfråga — i samband varmed även biträdespersonalens statsanställningsfråga kunde förväntas bliva upptagen till behandling — hade skjutits på framtiden, borde enligt riksdagens uppfattning en utredning omedelbart företagas i syfte klarlägga personalens löneställning, ävensom undersökning verkställas rörande de åtgärder, som under nuvarande organisationsformer kunde vidtagas för att åstadkomma en rimlig lönenivå för ifrågavarande befattningshavare.

Kungl. Maj:t uppdrog i anledning av riksdagens ifrågavarande skrivelse åt förste byråsekreteraren Gunnar Britth att verkställa den begärda utredningen, och denne har i skrivelse till chefen för socialdepartementet den 22 januari 1945 överlämnat förslag till de åtgärder, som av honom ansågos möjliga att omedelbart genomföra.

I proposition nr 136 konstaterar departementschefen — i likhet med utredningsmannen — att biträdespersonalen å häradsskrivarkontoren »i en hel del fall åtnjuter en avlöning, som måste anses vara alltför låg». Departementschefen ansluter sig också till det av 1944 års riksdag gjorda uttalandet, att det icke kan anses staten ovidkommande, hur denna biträdespersonals avlöning bestämmes. Det oaktat finner sig departementschefen icke kunna biträda utredningsmannens förslag om ett omedelbart ingripande från statsmakternas sida för att få en ändring till stånd. Skälet härför anges i propositionen vara »hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för häradsskrivarna». Samtidigt upplyses i propositionen att utredningsmannens förslag skulle innebära, dels att häradsskrivarna endast skulle tillförsäkras en nettoinkomst motsvarande de egentliga löneförmånerna, som i stort sett svara mot lönegrad A 17, dels ock att utredningsmannens förslag skulle beskära häradsskrivarnas inkomster med i genomsnitt icke mindre än 4 000 kronor för år.

Det förefaller som om departementschefen vid sitt ställningstagande icke har tillräckligt beaktat vad utredningsmannen anfört beträffande hä-

radsskrivarnas nuvarande inkomstförhållanden, och redogörelsen härför är i propositionen synnerligen knapphändig. Vi anse oss för den skull böra här nedan lämna en del kompletterande uppgifter, vilka återfinnas i den av förste byråsekreteraren Britth verkställda utredningen och avser förhållandena år 1943.

Utöver den fasta lönen, som inklusive dyrtids- och kristillägg utgjorde lägst 7 208:76 och högst 8 823:84 kronor, äga härads-skrivarna allmänt uppbära:

- 1) förvaltningsbidrag, som utgick med lägst 750 och högst 1 950 kronor, jämte dyrtids- och kristillägg härå enligt synnerligen förmånliga grunder;
- 2) sportelinkomster, vilka varierade mellan lägst 10 204 och högst 38 608 kronor;
- 3) från och med år 1944 äga härads-skrivarna uppbära särskild ersättning för viss befattning med mantals- och taxeringslängder;
- 4) 95 av de 119 härads-skrivarna hade taxeringsuppdrag, för vilket ersättning utginge med högst 6 215 kronor;
- 5) ersättning utgår av statsmedel för telefonkostnader samt för resor till och från markegångsnämnds sammanträden.

Totalbeloppet av härads-skrivarnas inkomster uppgår följaktligen till höga belopp. Utredningsmannen har även verkställt utredning av härads-skrivarnas utgifter i samband med tjänsten. Därvid har han konstaterat, att om man bortser från alla andra inkomster och endast tager hänsyn till sportelinkomsterna, var det år 1943 endast 3 av de 119 härads-skrivarna, som icke hade så höga sportelinkomster, att icke dessa ensamt förslogo till täckandet av samtliga med tjänsten förenade utgifter. För dessa tre överstego tjänsteutgifterna sportelinkomsterna med respektive 72, 248 och 1 263 kronor. För de övriga 116 härads-skrivarna kvarstod efter tjänsteutgifternas bestridande följande behållning å sportelinkomsterna:

5	härads-skrivare	mellan	1—	2 000	kronor
20	»	»	2 001—	4 000	»
34	»	»	4 001—	6 000	»
34	»	»	6 001—	8 000	»
16	»	»	8 001—	10 000	»
6	»	»	10 001—	12 000	»
1	»			12 274	kronor.

För den av dessa härads-skrivare, som hade den lägsta behållningen, utgjorde denna 553 kronor.

Vi anse oss böra påpeka, att angivna behållningar å sportelinkomsterna efter tjänsteutgifternas täckande uppstodo utan att anvisade förvaltningsbidrag behövde tagas i anspråk. Dessa förvaltningsbidrag utgjorde sålunda en direkt löneförmån.

Utredningsmannen lämnar även en redogörelse för biträdespersonalens nuvarande löneförmåner, av vilken framgår, att 36 av de redovisade 357 biträdena hade en årslön understigande 1 200 kronor, och medellönen utgjorde 2 100 kronor. Utredningsmannen, som finner dessa löner för låga, föreslog att fullt kvalificerad biträdespersonal å häradsskrivarkontor skall efter 2 års anställningstid vara tillförsäkrad en minimilön, vilken skall vara lika med vad som enligt § 27, civila icke-ordinarie reglementets löneplan Ex, gäller för löneklass 1.

Det synes oss i detta sammanhang böra beaktas, att därest utredningsmannens förslag skulle bifallas, biträdespersonalen å häradsskrivarkontoren ändock kommer i en betydligt sämre ställning än vad som enligt kungl. brev av den 22 december 1943 är föreskrivet för skrivbiträden och telefonister vid länsstyrelserna.

I propositionen nr 136 anför departementschefen, att ett bifall till utredningsmannens förslag skulle innebära, att »häradsskrivarnas nettoinkomster skulle beskäras med i genomsnitt icke mindre än 4 000 kronor för år». Ifrågavarande uttalande torde ha tillkommit i anslutning till att utredningsmannen å s. 22 anför följande.

»Av häradsskrivarnas sammanlagda nettoinkomster av förvaltningsbidrag och sportler, i runt tal 900 000 kronor, skulle ett belopp av icke mindre än omkring 500 000 kronor kunna beräknas få tagas i anspråk för löneförhöjningar.» Det förefaller som om departementschefen utgått från den här angivna kostnadssumman samt fördelat denna å antalet häradsskrivare, varvid den genomsnittliga kostnaden av 4 000 kronor erhållits. Utredningsmannen fortsätter emellertid sin redogörelse och anför i påföljande mening. »Det är emellertid tydligt, att de faktiska merkostnaderna för biträdena icke komma att ens tillnärmelsevis uppgå till ovan angivna, maximalt beräknade belopp.»

Den av departementschefen i propositionen angivna genomsnittliga kostnaden har sålunda utredningsmannen själv förklarat vara ett maximibelopp, som man icke ens tillnärmelsevis kommer att uppnå. Utredningsmannen framhåller vidare, att även om alla nu anställda biträden skulle erhålla den av honom föreslagna minimilönen — vilket icke blir förhållandet, då här för föreslogs som villkor två års anställningstid — skulle ändock för 94 häradsskrivare enbart sportelinkomsterna räcka till tjänsteutgifterna samt dessutom lämna större eller mindre överskott. 12 häradsskrivare skulle vara nödsakade att jämväl taga i anspråk större eller mindre del av förvaltningsbidraget, och endast i fråga om 13 häradsskrivare skulle sportelinkomster och förvaltningsbidrag tillsammans icke förslå till täckandet av tjänsteutgifterna. Underskottet för dessa, som av utredningsmannen beräknas till sammanlagt högst 30 000 kronor, föreslås gäldas med statsmedel.

Av vad här anförts torde framgå, att det ekonomiska läget för häradss-

skrivarna ingalunda är så bekymmersamt som departementschefen synes antaga. Visserligen finnes det ett mindre antal fögderier, där inkomsterna äro relativt små i förhållande till andra fögderier. Det torde emellertid i dessa fall vara fråga om fögderier av sådan storleksordning att en löneställning motsvarande lönegrad A 17, eller lika med vad som gäller för t. ex. landskontorister och vissa mera kvalificerade redogörare inom statsförvaltningen icke kan anses vara oförmånlig. Det förhållandet att vakanta härads-skrivarebefattningar i en del fall sökas av högt kvalificerade tjänstemän inom statsförvaltningen torde icke heller hänga samman med de häradsskrivarna åvilande arbetsuppgifterna, utan i stället helt bero på att inkomstförhållandena för häradsskrivarna för närvarande äro synnerligen förmånliga.

Över utredningsmannens förslag ha yttranden avgivits av, förutom de båda berörda personalsammanslutningarna Sveriges häradsskrivareförening och civilförvaltningens personalförbund, allmänna lönenämnden, statskontoret, 1944 års uppborädsberedning och samtliga länsstyrelser. Lönenämnden, statskontoret och 1944 års uppborädsberedning ha därvid tillstyrkt utredningsmannens förslag, varvid statskontoret för sin del uttalat, att den föreslagna minimilönen borde utgå redan efter ett års anställningstid. Av länsstyrelserna ha nio tillstyrkt utredningsmannens förslag och sju avstyrkt, medan åtta haft vissa invändningar, huvudsakligen grundade på omtanke om häradsskrivarnas löneförhållanden. De avgivna yttrandena giva dock odisputabelt vid handen, att åtgärder i av utredningsmannen föreslagen riktning mycket väl låta sig genomföras.

Departementschefen, som anser sig icke böra för riksdagen framlägga utredningsmannens förslag till provisorisk lösning av häradsskrivarbiträdenas lönefråga, uttalar därvid, att han »förutsätter emellertid vid detta ståndpunktstagande, att häradsskrivarna söka i möjligaste mån tillgodose skäligen löneanspråk från biträdespersonalens sida». De erfarenheter man å personalhåll har av häradsskrivarna såsom arbetsgivare, varom för övrigt den verkställda utredningen bär tydligt vittnesbörd, gör att man å detta håll hyser en annan uppfattning än departementschefen, då fråga är att bedöma häradsskrivarnas beredvillighet i detta avseende. Oaktat att häradsskrivarna själva av statsmakterna tillerkänts dyrtids- och kristillägg å såväl lön som förvaltningsbidrag samt under krigsåren fått betydligt ökade sportelinkomster, ha de icke ansett sig i någon större utsträckning pliktiga att tillerkänna den anställda biträdespersonalen lönekomensation för den inträdda ökningen av levnadskostnaderna. Det har också förekommit att vederbörande personalorganisation, då framställning om sådan dyrtidskomensation gjordes, icke kunde uppnå förhandlingar med mindre än att varsel om arbetsnedläggelse utfärdades, och att sålunda förlikningsmannens ingripande påkallades, varefter förhandlingar kunde upptagas med den arbetsgivareorganisation, dit häradsskrivarna under tiden anslutit sig. Häradsskrivarnas

beredvillighet att medverka till genomförandet av ordnade förhållanden för biträdespersonalen framgår även med all tydlighet av följande uttalande av utredningsmannen.

»I syfte att kunna framlägga ett förslag till frågans lösning, som utarbetats i samråd med parterna, har utredningsmannen sökt få till stånd underhandlingar mellan styrelsen för Sveriges härads-skrivareförening som representant för härads-skrivarna och styrelsen för civilförvaltningens personalförbund som representant för biträdespersonalen. För detta ändamål har framställning gjorts till nämnda styrelser med begäran om uppgift å de belopp, som avlöningarna till ifrågavarande biträden enligt respektive styrelsers mening icke borde understiga. På dessa hänvändelser hava de svar ingått, vilka fogats vid utredningen. Med hänsyn till det besked, som lämnats av styrelsen för härads-skrivarnas förening och som bekräftade tidigare under hand erhållna meddelanden, var det icke möjligt att få till stånd några dylika underhandlingar.»

Då det icke var möjligt för en av Kungl. Maj:t utsedd utredningsman att få härads-skrivareföreningens styrelse att hörsamma kallelse till underhandlingar angående biträdespersonalens löner, hålla vi för vår del icke för troligt, att härads-skrivarna skola vara villiga att, utan att härför fastställas särskilda direktiv, medverka till att den anställda biträdespersonalen beredes en skäligen löneställning. I anslutning till denna vår uppfattning anse vi oss böra föreslå,

att vid behandlingen av proposition nr 136, angående anslag till härads-skrivarna för budgetåret 1945/46, riksdagen måtte för sin del besluta, att såsom villkor för härads-skrivares rätt att uppbära sportelinkomster skall gälla, att han förbinder sig avlöna den anställda biträdespersonalen enligt de grunder, som föreslagits av den av Kungl. Maj:t tillkallade utredningsmannen, dock att denna skyldighet skall, på sätt föreslagits av statskontoret, gälla personal med ett års anställningstid samt

att, för beredandet av förhöjda förvaltningsbidrag åt sådana härads-skrivare, vilkas förvaltningsbidrag och sportelinkomster icke förslå till täckandet av utgifterna i tjänsten, riksdagen måtte höja anslaget för avlöningar åt härads-skrivare med 30 000 kronor.

Stockholm den 14 mars 1945.

Lars Lindahl.

Sigvard Cruse.

Aug. Spångberg.

Edvin Gustafsson
i Bogla.